

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף י

ב"ד שיהיה החדש הזה מלא או חסר קורא אני בו אשר תקראו אותם. שהרי ר' אלעזר בר' שמעון אומר (לפנינו ובר"ה כד, א) בין מלא בין חסר אין מקדשין אותו וקדשתם את שנת החמשים שנה שנים אתה מקדש ואין אתה מקדש חדשים, ור' אלעזר בר' צדוק, שהלכה כמותו, אמר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו. אלמא אין קדוש מעכב. וכן אמרו (שם כ א) שמצוה לקדש ע"פ הראייה, ואינו מעכב. עכ"ל. מכאן הוציא המנ"ח שהם ב' עניינים נפרדים. וא"כ הסוגיא שמחללים את השבת על ניסן, בין לרבנן ובין לראב"צ ושניהם סברו שיש מצוה של "כזה ראה וקדש". אולם נחלקו, האם יש מצוה נוספת שב"ד יאמרו מקודש בחודש המעובר.

סיכום הדף

נושא: פלגין דיבורא. דיני מלקות. דיני עיבור החדש והשנה.

אמר רב יוסף, בא לבי"ד והעיד פלוני **אנסו** ורבעו במשכב זכור, **מצטרף** עם עד אחר להרוג את הרובע. אם אמר שהיה **לרצונו**, פוסל עצמו בעדות משום שנעשה רשע ואמרה תורה "אל תשת ידך עם רשע עד חמס". **לדעת רבא**, אינו פוסל עצמו כיון שאין אדם משים עצמו רשע, ו"פלגין דיבורא" ושומעים שפלוני רבע ולא שומעים את הרצון של העד.

אמר רבא, העיד שפלוני בא על אשתו, **מצטרף** עם עד אחר להרוג את הבועל, ולא את האשה, **והיחידוש** שאומרים אדם קרוב אצל אשתו, ולכן אינה נהרסת.

אמר רבא, העידו שפלוני בא על נערה המאורסה, ולא פירטו מימי הנערה, ונמצאו זוממים נהרגים ואינם משלמים קנס, **חיות** ולא העידו מימי הנערה. ואם אמרו **בתו של פלוני**, נהרגים ומשלמים ממון, **ואין את הכלל** של "קים ליה בדבריה מיניה" מחמת שהחייב מיתה והממון אינם לאותו אדם ויש כאן ב' חייבים.

העידו על אדם שרבע שור ולא פירטו מימי השור ולמי שייך, ונמצאו זוממים הם נהרגים על מה שרצו לחייב מיתה את הרובע, אולם אין חיוב ממון כיון שלא פירטו למי השור.

מאיכר אם העידו על שור מסויים, ונמצאו זוממים מתחייבים מיתה וממון. **רבא אמר** את דינו אף ביחס לשור, לאחר שהסתפק עם בעל השור מצטרף עם עד אחר להעיד על אדם שרבע את שורו, ו**פשט רבא** שאדם קרוב אצל עצמו ולא אצל ממון ונאמן אף לסקור את השור.

לרבנן, חיוב מלקות בשלשה, **לר"ה** המקור, **"ושפטום"** ואין בי"ד שקול ולכך מוסיפים עוד דין. תמיהה הנח"א"כ יש לדרוש את כל הפסוק **"ושפטום והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע"** נלמד **"ושפטום"** ב', **"והצדיקו"** ב', **"והרשעו"** ב', ואין שקול נמצא 7 דינים. **מבאר תמה**, שאין ללמוד והצדיק והרשעו, שמכאן **למד עולא** עדים זוממים שלוקים באופן שלא שייך לקיים בהם "כאשר זמם" שהרי מלקות מתחייב אדם בעקבות רשעו, **מדוע** נזכר בפסוק לשון צדיק, אלא טפלו שקר על הצדיק ונמצאו זוממים ונעשו רשעים **וע"ז אמרה תורה** "אם בן הכות הרשע", **ואין לחייב עדים זוממים** מלקות מ"ל תענה" כיון שזה לאו שאין בו מעשה.

לרבי ישמעאל, חיוב מלקות בכל דינים, **לאבין**, למד גז"ש "רשע" מחיוב מיתה בי"ד. **לרבא**, מלקות הם משורש מיתה ולכן דינם כמיתה. **שאל רב אחא בנו של רבא את רב אשי**, אם מלקות עומדים במקום מיתה, מדוע אומדים את החייב כמה מלקות ראוי לסבול, מה אכפת לנו אם ימות. **אמר לו ר"א**, מבואר "ונקלה אחיק לעינך", צריך להכות על אדם חי. **וביאר רב אשי** שלאחר שהלקו צריך להיות חי, שאל"כ אם אמדו אותו 20 מלקות, **והדין הוא** שמחלקים את המלקות לג' מקומות, ולכן נותנים לו רק 18 מלקות, כדי שישאר חי לאחר המלקות, ואם רק היו צריכים לתת מלקות על החי, היו יכולים לתת לו 21 ובאחרון לא היה אכפת לנו שמת, ע"כ שחיה לאחר המלקות.

בלשון המשנה מבואר "עיבור החדש בשלשה" לא נזכר חישוב, ולא נזכר קידוש. מבאר תמה בכמה אופנים.

א. ביאר אבין צריך לומר במשנה קידוש החדש ועיבור השנה בשלשה דברי ר"מ. **אמר לו רבא** והרי כתוב להדיא עיבור.

ב. אלא ביאר רבא, אם מקדשים את החדש ביום ל', היינו החדש הקודם חסר, צריך להיעשות בג' דינים. ואם ר"ח ביום לא' אין צריך לקדש. **כשיטת רבי אלעזר ברבי צידע** שאמר שאם לא נראית הלבנה ביום ל', אין מקדשים שכבר קידשו שמים.

ג. לדעת ר"ג, אם ר"ח ביום לא' צריך לקדש בפני ג'. ואם ביום ל', אין צריך ג'. **כדעת פלימו** שאמר בזמנו אין מקדשים אותו שלא בזמנו מקדשים אותו.

ד. לרב אשי, כוונת המשנה שצריך ג' כדי לחשב את עיבור החדש, ונכתב בלשון "עיבור" מחמת עיבור השנה. וחשוב צריך ג' דינים, **אולם** קידוש לא **כדברי ר"א** שאמר בין שנראית הלבנה בזמנה ובין שלא נראית בזמנה אין בי"ד מקדשים שנאמר קידוש רק לגבי יובלות.

לדעת רשב"ג עיבור השנה מתחיל בג', **זנים** בה', **וגומרים** בז'. **מבאר בברייתא, א' אומר** צריך לבדוק האם לעבר את השנה, **ולב' דינים** שפוט שוין לעבר, אין מעברים. **ב' אומר** צריך לבדוק, **וא' אומר** אין צריך לעבר, **מוסיפים** עוד ב' דינים, **אומרים** צריך לעבר **וג' אומרים** אין צריך לעבר, **בטלו** ה' מפני ה'. אם **אומרים ג'** צריך לעבר **וב' אומרים** לא לעבר, **מוסיפים** עוד ב' שיהיו ז' שאין מנין עיבור השנה פחות מד' דינים. **אמר רבי יצחק בר נחמני ורבי שמעון בן פזי**, מ"ד הדינים שאמר רשב"ג הם כנגד ברכת כהנים שבפסוק הראשון יש ל' תיבות, בפסוק השני ה' תיבות ובשלישי ז' תיבות. **ולמ"ד ג'** כנגד שומרי הסף, ה' כנגד מרואי פני המלך, וז' רואי פני המלך (ע' רש"י שמלכות אחשוורוש. תוס' חולקים עיי"ש). **ולמד רב יוסף ברייתא** כשיטה השניה כנגד שומרי הסף מרואי פני המלך ורואי פני המלך **ושאלו אבין** מדוע לא אמר להם עד עתה, **ואמר לו רב יוסף** שלא ידע שאינם יודעים מה טעמו של רשב"ג והרי כל דבר ששאלתם אמרתי לכם.

עיונים על הדף

האם צריך לקדש את החודש ביום לא?

להעמיד את המשנה בעיבור החדש, חישוב החדש וכו', העמידה הגמ' בכמה אופנים. לרבא, אם מקדשים את החדש ביום ל', היינו החדש הקודם חסר, צריך להיעשות בג' דינים. ואם ר"ח ביום לא' אין צריך לקדשו. כשיטת רבי אלעזר ברבי צדוק שאמר שאם לא נראית הלבנה ביום ל', אין מקדשים שכבר קידשו שמים. לדעת ר"ג, אם ר"ח ביום לא' צריך לקדשו בפני ג'. ואם ביום ל', אין צריך ג'. כדעת פלימו שאמר בזמנו אין מקדשים אותו שלא בזמנו מקדשים אותו. לרב אשי, חישוב צריך ג' דינים, אולם קידוש לא כדברי ר"א שאמר בין שנראית הלבנה בזמנה ובין שלא נראית בזמנה אין בי"ד מקדשים שנאמר קידוש רק לגבי יובלות.

גמ' לקמן (יא, א סוף העמוד) הביאו מחלוקת האם חודש העיבור הוא מלא הוא חסר, וביאר רב פפא שהדבר תלוי ברצון הדיינים היושבים לעיבור השנה.

אומרת הגמ' בר"ה (כ, א), היה מקום להוכיח שאדר ב' תמיד חסר, כיון שלמדו במשנה, שעדים הבאים להעיד על קידוש חודש ניסן, אף תוכ"ד חילול שבת, ואם אדר תמיד חסר, מובן מדוע היו צריכים העדים לחלל את השבת כיון שיש מצווה לקדש ע"פ הראייה. אולם אם אדר ב' יכול להיות מלא או חסר, א"כ מדוע שיחללו את השבת, הרי קביעת החדש תלויה במעשה החכמים לקדש את החדש וא"כ יעברו את החדש ולא יצטרכו לחלל שבת. דחתה הגמ', שמדובר בשבת זה כבר יום לא', ובין כך בי"ד יקדשו את החדש, ומשום שיש מצווה לקדש ע"פ הראייה, צריכים לבא ולהעיד, על אף שכרוך הדבר בחילול שבת.

דעת רבי אלעזר ברבי צדוק כפי שהביאה הגמ' לפנינו ומקורו בגמ' בר"ה (כד, א), שאם הגיע יום לא', ולא באו עדים, החדש מקודש מאיליו, ואין מקדשין את החדש. שהרי, ר"ח יכול להיות או ביום ל' או ביום לא', אם באו עדים והעידו את עדותם והיא התקבלה ביום ל', הרי בי"ד מקדשים את החדש. אולם אם התעקבו העדים מהלגיע עד יום לא', בין כך היום יהיה ר"ח, ואין מצווה על הבי"ד לקדש את החדש.

שואל רבי יונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"ב דרוש יח' בסופו, הובא במנ"ח מצוה ד' אות ב' ויש שם ט"ז בציון) הסוגיא הנ"ל לא עולה יפה לפי דעתו של רבי אלעזר ברבי צדוק, שהרי הגמ' תירצה, מה שנאמר שהעדים מחללין שבת לצורך קידוש החדש, מדובר בכה"ג ששבת זה יום לא', ואם לא יבואו העדים, יתקדש החדש, ומצווה לקדש ע"פ הראייה. לכך מצויים העדים לבא להעיד, על אף שנגרם חילול שבת. אולם לפי דעתו של רבי אלעזר ברבי צדוק, אין צורך שיבואו, שהרי בין כך החדש יהיה מקודש, ואין דין על בי"ד לקדש את החדש.

אומר היעירות דבש, הרמב"ם פסק בהלכות קידוש החדש (פ"ג הט"ו ט"ז) הרי שלא באו עדים שראו הלבנה בזמנו, ועיבורו בית דין החדש, ואחר כך כאשר עבר הפסח, באו עדים ואמרו, ראינו בזמנו, מעיקר הדין צריך לאיים עליהם ולנסות לדחות את עדותם, אולם אם עמדו בדבריהם, החדש חסר למפרע, אף על פי שאכלו ביום ראשון של פסח חמץ. כלומר, יש מצב שאפשר לקדש את החדש למפרע, אם העדות עומדת במקומה. וא"כ מה הגמ' דנה שאם אדר ב' יכול להיות מלא או חסר לא יחללו את השבת, ובי"ד יעברו את החדש, הרי אם יבואו עדים ותתקבל עדותם למפרע, א"כ נמצא שעם ישראל יאכלו חמץ בפסח.

מכאן זה מחשב היעירות דבש, לפי שיטת רבנן שתמיד בי"ד מקדשים את החדש, גם אם באו עדים "ב"ד מקדשים", ואין החדש מתקדש מאיליו, א"כ כאשר בי"ד קבעו שזה ר"ח, בכך נקבע העניין. ולא שייך אח"כ להחזיר את הגלגל אחורנית. לכן אמרו בגמ', מחללין שבת, מצד שיש מצווה לקדש ע"פ ראייה. אולם לפי דעת רבי אלעזר ברבי צדוק, בודאי שהעדים מחללין שבת. ועבור זה לא היה צריך את חידוש הגמ', שהרי לדבריו בי"ד לא מקדשין את החדש בכה"ג שלא באו עדים ביום לא'. וההחזק קדוש מאיליו. א"כ אין מעשה בי"ד החליט שזה ר"ח, ואפשר להחזיר את הגלגל, ולומר שהחודש היה חסר, א"כ בודאי שהעדים מחללין שבת, כדי שלא יהיה מצב שעם ישראל יאכל חמץ בפסח.

אולם המנחת חינוך חולק על כל המהלך, וסובר שיש ב' מצוות נפרדות שחברו להם יחד, א. מצווה לקדש ע"פ הראייה, שב"ד יקבלו את העדים. וע"ז אמרה תורה "כזה ראה וקדש". ב. מצווה שב"ד יאמרו מקודש ויקדשו את החדש. וע"ז נאמר "תקראו אותם". ואף לדעת רבי אלעזר ברבי צדוק שסבר שאין בי"ד מצויים לומר מקודש על חודש מלא, כיון שבין כך עומד וקדוש מאיליו, אולם עדיין יש מצווה לקדש ע"פ הראייה ולקבל את העדים. והסוגיא שחידשה, שהעדים מחללים שבת, בכה"ג שיהיה יום לא' בשבת, בין לרבנן לצורך ב' העניינים. ובין לרבי אלעזר ברבי צדוק לכה"פ לגבי העניין שקיבלו את העדים ויתקדש החדש ע"פ ראייתם.

המנ"ח סמך דבריו על דברי הרמב"ם בספר המצוות (סוף עשה קנ) וז"ל "ואני סבור שאין קדוש החדש מעכב בחדשים ולא הצריכו חכמים לומר מקודש מקודש אלא שהוא מצוה לפרסומי מילתא בעלמא אבל מכיון שהסכימה דעת